

Az 1848/49-es események és Vásárhely

Előadó: Harmat Árpád történész

Bemutakozás

A kezdetek 1848-ban

Támadó nemzetiség

Előkészületek

Vásárhely feladatai

Hadiesemények 48'

Kossuth Vá.helyen

Hadjáratok 49' -ben

A város részvétele

Orosz intervenció

Orosz intervenció

Az utolsó csaták

Vásárhelyi végjáték

Vetítés vége

A www.tortenelemklub.com főszerkesztője

A kezdetek 1848 -ban

Bemutakozás

A kezdetek 1848-ban

Támadó nemzetiség

Előkészületek

Vásárhely feladatai

Hadiesemények 48'

Kossuth Vá.helyen

Hadjáratok 49' -ben

A város részvétele

Orosz intervenció

Orosz intervenció

Az utolsó csaták

Vásárhelyi végjáték

Vetítés vége

➤ A reformkor vívmányai:

Gróf Széchenyi István, Kossuth Lajos, Deák Ferenc és a liberális magyar nemesség 1830 és 1848 közt megalkotta az új polgári állammá alakulás legfőbb követeléseit. Az 1848 tavaszi forradalmak hatására pedig a Habsburgok átmenetileg meghátráltak, és V. Ferdinánd 1848 április 11-én szentesítette az „áprilisi” törvényeket! Ezek alapján hazánk polgári állammá alakult és a birodalmon belül jelentős önállóságot nyert!

➤ Bécs meggondolja magát:

Az udvar meghátrálását az a forradalmi hullám okozta, mely Bécs és Pest mellett itáliai birtokain is fellángolt. Ám 1848 nyarára a császár úrrá tudott lenni a bajokon. A kormányzat kiegyezett a bécsi forradalmárokkal, majd a birodalomra nézve legveszélyesebb itáliai felkeléseket is leverte Radetzky tábornok segítségével (1848 július 25- Custozói csata) így 1848 nyarának végén a magyarokkal minden további együttműködést elutasított (önálló magyar hadsereg és pénzügyek elutasítása)

➤ Az országgyűlés a harc mellett dönt:

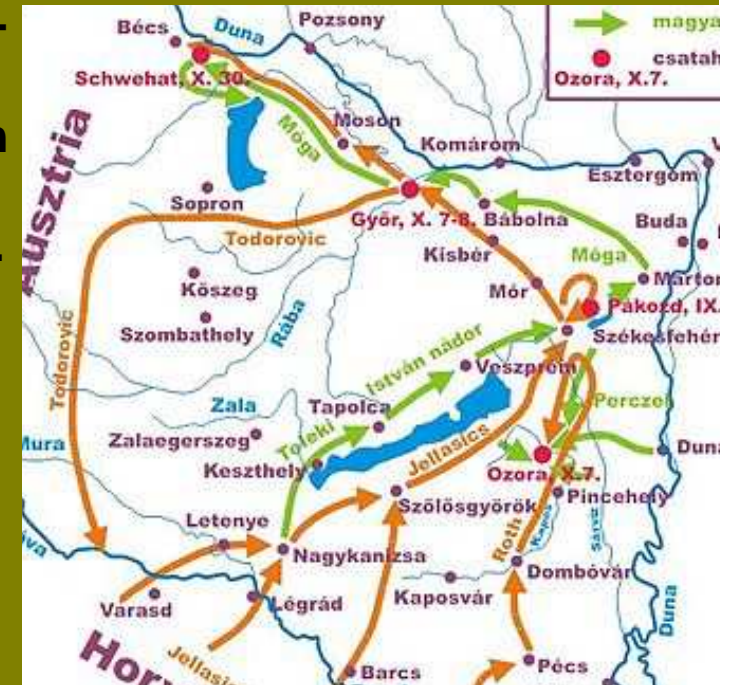
Közben 1848 júliusában az új választójogi törvény szerint – mely nem csupán a nemeseknek adott választójogot – összeült az új, népképviselői országgyűlés. Itt Kossuth elmondta, hogy Bécs várhatóan vissza fogja vonni Magyarország kivívott alkotmányát és a nemzetiségek révén harcot fog kezdeni a magyarok ellen. Pénzt illetve katonát kért a védekezéshez. Az országgyűlés megadta amit kért és a harc mellett döntött!

Támadó nemzetiségek

Bécs stratégiája:

Ausztria kihasználta, hogy a nemzetiségek önállósodásuk elutasítása miatt szembefordultak a magyarokkal. Mivel időre volt szüksége a magyarok megfékezéséhez, előbb a nemzetiségeket uszította hazánk ellen. Támogatni kezdte a szerb, a horvát és a román mozgalmakat, így a három nemzet végül 1848 nyarán és őszén fegyverrel támadt a magyarokra. Hittek abban, ha legyőzik a magyarokat Bécs megadja majd nekik a várva várt önállóságot.

- ➔ Szerbek: 1848 áprilisától saját vajdaságot követeltek, ennek elutasítása után szembeszálltak a magyarokkal. Júni.12-én kitört a szerb felkelés az egész délvidéken.
- ➔ Horvátok: Josip Jellasics bán nem ismerte el a Batthyány kormányt és osztrák bátorításra 1848 szeptemberében megtámadta hazánkat. Azonban Pákozdnál szeptember 29-én vereséget szenvedett és seregével Bécs felé menekült.
- ➔ Románok: Szeptember 16-án balázsfai gyűlésükön érvénytelenítették Erdély és Magyarország unióját és felkelést indítottak a magyarok ellen, osztrák katonai támogatással!

Bemutakozás

A kezdetek 1848-ban

Támadó nemzetiség

Előkészületek

Vásárhely feladatai

Hadiesemények 48'

Kossuth Vá.helyen

Hadjáratok 49' -ben

A város részvétele

Orosz intervenció

Orosz intervenció

Az utolsó csaták

Vásárhelyi végjáték

Vetítés vége

Előkészületek a harcra

1848 őszére világossá vált: a nemzetiségek támadását egy sokkal jelentősebb offenzíva fogja követni: az osztrák császári hadsereg rohama.

Kossuth intézkedései:

- ➡ Elrendelte, hogy a nemzetőrök mellett honvédsereg, 10 honvéd zászlóalj alakuljon. Szeptember 24-én megkezdte 1. alföldi toborzó útját: Cegléd, Nagykőrös, Kecskemét, Abony, Szolnok. Szeptember 29-én 2. útja indult
- ➡ Létrehozta az Országos Honvédelmi Bizottmányt (szept. 16), majd a végrehajtó hatalmat a Batthyány kormány helyett az OHB kezébe tette (**okt.8**)
- ➡ Elrendelte, hogy az osztrák határon állomásozó sereg indítson megelőző támadást Bécs ellen, a bécsi forradalmárok megsegítésére (schwechati vereség – október 30-án)

Kossuth Lajos

Klement Metternich

Josip Jellasics

Bemutakozás

A kezdetek 1848-ban

Támadó nemzetiség

Előkészületek

Vásárhely feladatai

Hadiesemények 48'

Kossuth Vá.helyen

Hadjáratok 49' -ben

A város részvétele

Orosz intervenció

Orosz intervenció

Az utolsó csaták

Vásárhelyi végjáték

Vetítés vége

Vásárhely feladatai a szabadságharcban

1848 tavaszán a majd 40 ezer lakosú Hódmezővásárhellyel szemben az OHB a következőket várta el:

Bemutatkozás

A kezdetek 1848-ban

Támadó nemzetiség

Előkészületek

Vásárhely feladatai

Hadiesemények 48'

Kossuth Vá.helyen

Hadjáratok 49' -ben

A város részvétele

Orosz intervenció

Orosz intervenció

Az utolsó csaták

Vásárhelyi végjáték

Vetítés vége

- ➔ 1848 júniusában 2760 nemzetőr mozgósítását a délvidékre
- ➔ Toborzás a szegedi (3-as számú) honvédszászlóaljba
- ➔ 1848 augusztusában 300 nemzetőr elindítása az óbecsei harcokba
- ➔ Negyedévente 141 újonc adása a honvéd és nemzetőrseregekbe. A városnak 1848 szeptembere és 1849 júliusa közt 600 újoncot kellett volna adnia, ám ehelyett összesen 825-öt katonát adott!
- ➔ Honvéd Egyesület alakítása (1848 szeptemberében) mely segíti az OHB politikáját (gyűjtések, kémek-spekulációk elhárítása ... stb)
- ➔ Termény és pénz adományok, iparos termékek előteremtése 1848 őszén és telén a Tisza mögötti honvédseregeknek.
- ➔ Beszállásolás. A szabadságharc alatt átlag 800 katonát láttunk el.
- ➔ A csapatok számára szekerek biztosítása. A város 200-at adott.
- ➔ Honvédkórházak és hadifogoly szállások fenntartása. Honvéd kórházból három is működött a városban.
- ➔ A mozgó nemzetőr csapatok létrehozása (235 főt és 7654 Ft-ot adtunk)
- ➔ Részvétel az 1849-es délvidéki harcokban: április 29-én Melencéné a szerbek visszaverése, május 26-án részvétel a perlaszi csatában.
- ➔ 1849 nyarán Szeged, Tápé, Algyő védelme, majd a térségbe érkező főszereg ellátása (napi 4 ezer kenyérrel „etettük” a főszereget)

Országos hadiesemények 1848-ban

Bemutakozás

A kezdetek 1848-ban

Támadó nemzetiség

Előkészületek

Vásárhely feladatai

Hadiesemények 48'

Kossuth Vá.helyen

Hadjáratok 49' -ben

A város részvétele

Orosz intervenció

Orosz intervenció

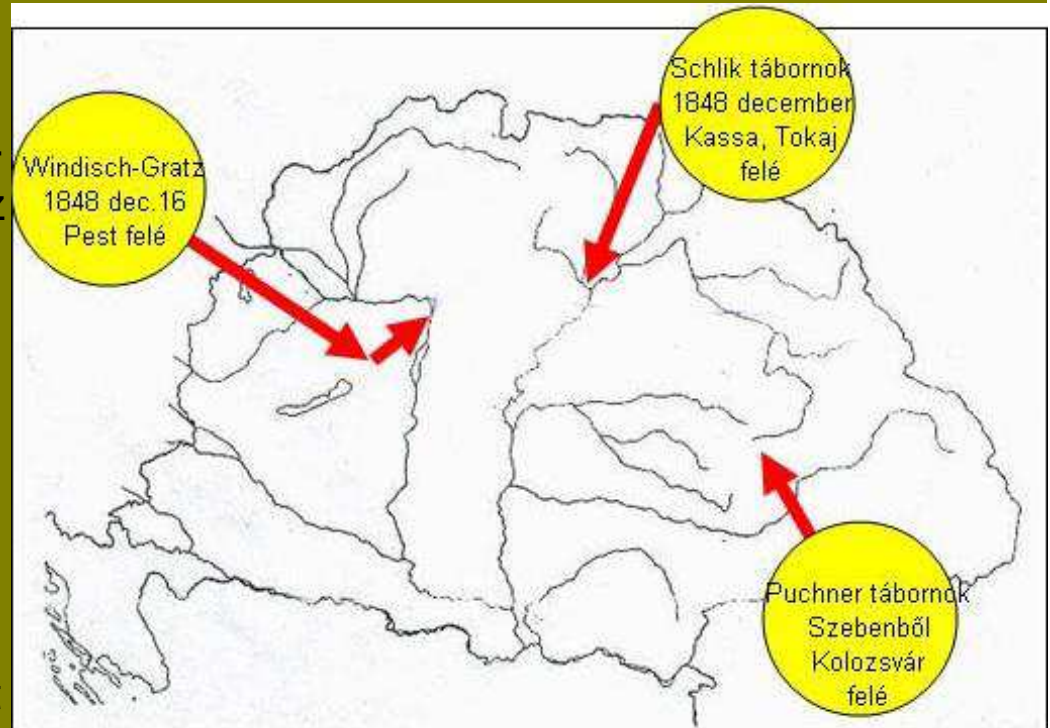
Az utolsó csaták

Vásárhelyi végjáték

Vetítés vége

Az osztrák seregek 1848 decemberében az új uralkodó, a 18 éves Ferenc József parancsára három irányból támadták meg Magyarországot! Az 55 ez

res főerő a Duna jobb partján haladt Perczel Mór és Görgey Artúr seregeit visszaszorítva. Az első nagy magyar vereség Mórnál következett be (dec. 30) Pest eleste elkerülhetetlenné vált. Az utolsó haditanácson eldöntötték, hogy minden erőt a Felső-Tisza mögé vonnak, ahonnan tavasszal ellentámadást

indítva visszafoglalják majd Pestet. Ezután a kormányzat Debrecenbe menekült, Windischgratz pedig 1849 január 5-én bevonult Pestre. Görgey serege a Felvidéken keresztül, kerülővel vonult a kijelölt területre, így elvonta az osztrákokat a Debrecenbe menekülőktől. (Ez volt a téli hadjárat.)

Délvidék: 1849 elején a magyar csapatokat kivonták a Délvidékről a Baja-Szeged vonalig. A Damjanich és Vécsey hadtestet Szolnokhoz irányították.

Erdély: Puchner visszaszorította a magyarokat, de december 7-én Bem József vette át a parancsnokságot, aki azonnal ellentámadást kezdett!

Kossuth Hódmezővásárhelyen

Bemutakozás

A kezdetek 1848-ban

Támadó nemzetiség

Előkészületek

Vásárhely feladatai

Hadiesemények 48'

Kossuth Vá.helyen

Hadjáratok 49' -ben

A város részvétele

Orosz intervenció

Orosz intervenció

Az utolsó csaták

Vásárhelyi végjáték

Vetítés vége

Kossuth második toborzóján jutott el Vásárhelyre. Útvonala: Csongrádról Szentesre, onnan a megyeszékhely Szegvárra, majd október 3-án Vásárhelyre érkezett! A kíséretéhez tartozott Jókai Mór, Egresy Gábor színész és Csernátony Lajos, Kossuth titkára és a Márczius Tizenötödike lap újságírója. Az ő feljegyzéseiből tudjuk: esős és rossz időben érkeztek a városba.

Vásárhelyen aznap délelőtt az eső ellenére hatalmas, 20 ezres ünneplő tömeg fogadta az ország első emberét. Kossuth beszéde sajnos nem maradt ránk, (toborzójáról csak szegedi beszéde maradt meg) de a szegedit alapul véve valószínűleg a lelkesedő tömeget méltatta és a hazát fenyegető veszélyt ecsetelhette. A beszéd után kézhez vette Madarász László Pestre hívó levelét. De Kossuth előbb még másnap Szegedre is elment. Két nappal később 20 vásárhelyi vállalta a 4 éves honvédszolgálatot.

Kossuth legközelebb 1849 júliusában jött újra Vásárhelyre, amikor a kormány Szegedre kellet, hogy meneküljön.

Hadjáratok 1849 -ben

Bemutakozás

A kezdetek 1848-ban

Támadó nemzetiség

Előkészületek

Vásárhely feladatai

Hadiesemények 48'

Kossuth Vá.helyen

Hadjáratok 49' -ben

A város részvétele

Orosz intervenció

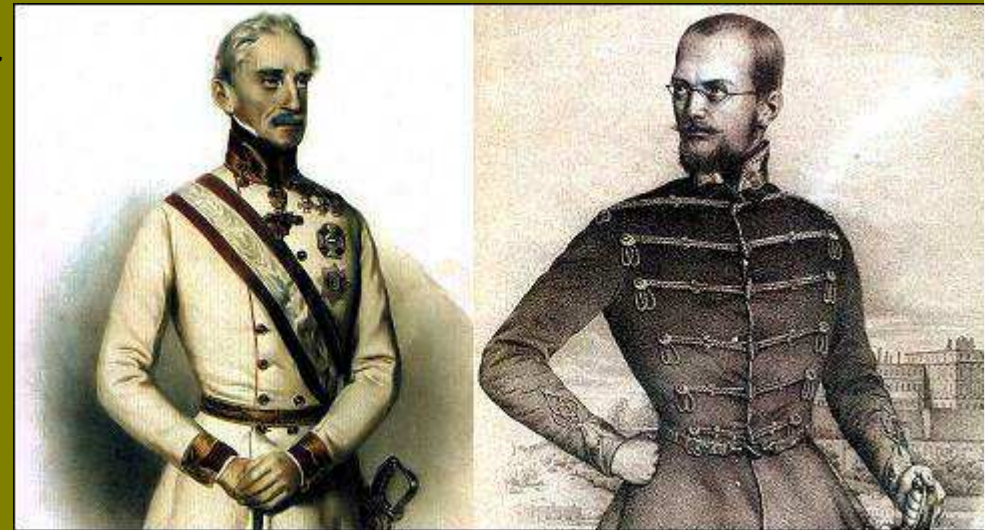
Orosz intervenció

Az utolsó csaták

Vásárhelyi végjáték

Vetítés vége

Az 1848 decemberében eldöntött haditerv bevált: Görgey téli hadjárata és az erők felső-tiszai összevonása sikerült. Ekkor azonban Kápolnánál az osztrák főerők váratlanul felbukkanva legyőzték az összevont sereget. Kettős következmény: a tisztek Dembinszky tábornok ellen lázadtak,

A nagy ellenfelek: Windisch-Grätz herceg és Görgey Artúr

a császár pedig új diktatórikus alkotmányt adott ki. Ám Kossuth úrrá lett a bajokon: Dembinszky helyébe Görgeyt nevezte ki fővezérnek, és parancsot adott egy nagy tavaszi ellentámadásra. A tavaszi hadjárat óriási diadalt hozott: 1849 április 2 és 19 közt teljesen visszaszorították az osztrákokat, majd május 21-én – három hetes ostrom után – magyar kézre került Buda vára is.

Függetlenség: A tavaszi sikerek alatt – melyhez hozzá tartozott az is, hogy Erdélyből Bem tábornok is kiűzte az osztrákokat, Kossuth érkezettnek látta az időt a függetlenség kimondására. Így 1849 április 14-én a debreceni nagy templomban a diéta kimondta a Habsburgok trónfosztását. Kossuthot kormányzóvá választották és megalakult a Szemere Bertalan vezette kormány. Ám eközben a császár május 1-én I. Miklós orosz cárhoz fordult segítségért.

Vásárhely részvétele a szabadságharcban

Sikerek:

1848 október 12-én a délvidéki harcokban küzdő vásárhelyi nemzetőrök Óbecse és Törökbecse térségében részt vettek a Szeged ellen irányuló szerb offenzíva visszaverésében.

A vásárhelyi nemzetőrök 1849 április 29-én a délvidéki IV. hadtest Perczel Mór vezette 2.hadosztályának részeként Melencénél sikeresen verték vissza a Szeged felé támadó szerbeket. Egy hónappal később május 26-án az 1. hadosztály 5. dandárával vettek részt a perlaszi csatában. Az ütközet ugyan sikertelenül végződött, de a vásárhelyi nemzetőrök hőiesen harcoltak.

Az 1848 decemberében elrendelt délvidéki kiűrés után, Szegedet többségében egyszerű nemzetőrök védték. A szerbek 1849 február 9-én löni kezdték a várost, de a nemzetőrök – köztük a vásárhelyiek – Szőregig verték őket vissza! 1849 tavaszától a 800 fős vásárhelyi haderő Szegedet, Algyőt és Tápét védte. Ekkor már nehézséget okozott a város számára a 11 gyalog és 6 lovas század létszámának állandó feltöltése, és a zsoldok kifizetése.

Kudarok:

Három honvédkórházunkban a beteg katonák ellátása problémás volt, többször éheztek a sérültek. Panasz is érkezett. Hasonló volt a helyzet a hadifoglyokat illetően. Botrány volt amikor a függetlenség kimondása után a városi presbiteri összejövetele a módos gazdák és lelkészek távolmaradtak.

Bemutakozás

A kezdetek 1848-ban

Támadó nemzetiség

Előkészületek

Vásárhely feladatai

Hadiesemények 48'

Kossuth Vá.helyen

Hadjáratok 49' -ben

A város részvétele

Orosz intervenció

Orosz intervenció

Az utolsó csaták

Vásárhelyi végjáték

Vetítés vége

Orosz intervenció 1849 júniusában

Bemutakozás

A kezdetek 1848-ban

Támadó nemzetiség

Előkészületek

Vásárhely feladatai

Hadiesemények 48'

Kossuth Vá.helyen

Hadjáratok 49' -ben

A város részvétele

Orosz intervenció

Orosz intervenció

Az utolsó csaták

Vásárhelyi végjáték

Vetítés vége

I. Miklós cár az 1815-ös Szent Szövetségre, illetve a szerződést katonai segítségnyújtással kiegészítő Münchengratzi egyezményre (1833) hivatkozva avatkozott be Magyarországon. 1849 június 15-én 193 ezer főnyi orosz, és 66 ezer főnyi osztrák haderő támadt hazánkra 3 irányból: északon Paszkievics herceg vezetésével Eperjes, Kassa, Miskolc útvonalon, nyugaton Haynau tábornagy vezetésével a Duna jobb partján Győr – Pest irányban és Erdélyben Lüders tábornok irányításával Szeben felé törve.

Magyar haditervek:

Görgey és Dembinszky két eltérő haditervet javasolt: Görgey a végső csatákat Komáromnál akarta megvívni, mert itt állt az ország legerősebb vára, és mert a magyarok fenyegetni tudták volna Bécset is. Viszont Dembinszky Szeged (később Arad) környét javasolta a végső harcokhoz. Kossuth előbb a komáromi majd végül a szegedi összевonás mellett döntött (tévesen)

Komáromi harcok és a nyári hadjárat:

Görgey 1849 júliusában több kísérletet tett, hogy Komáromból áttörjön Pozsony felé, de végül meg kellett indulnia Szegedre. Az országba északról betörő oroszokat maga után vonva 3 hét alatt ért Váradra (júli.12 – aug.5)

A szabadságharc legyőzői: Haynau és Paszkievics

Az 1849 júniusi orosz – osztrák intervenció

Bemutatkozás

A kezdetek 1848-ban

Támadó nemzetiség

Előkészületek

Vásárhely feladatai

Hadiesemények 48'

Kossuth Vá.helyen

Hadjáratok 49' -ben

A város részvétele

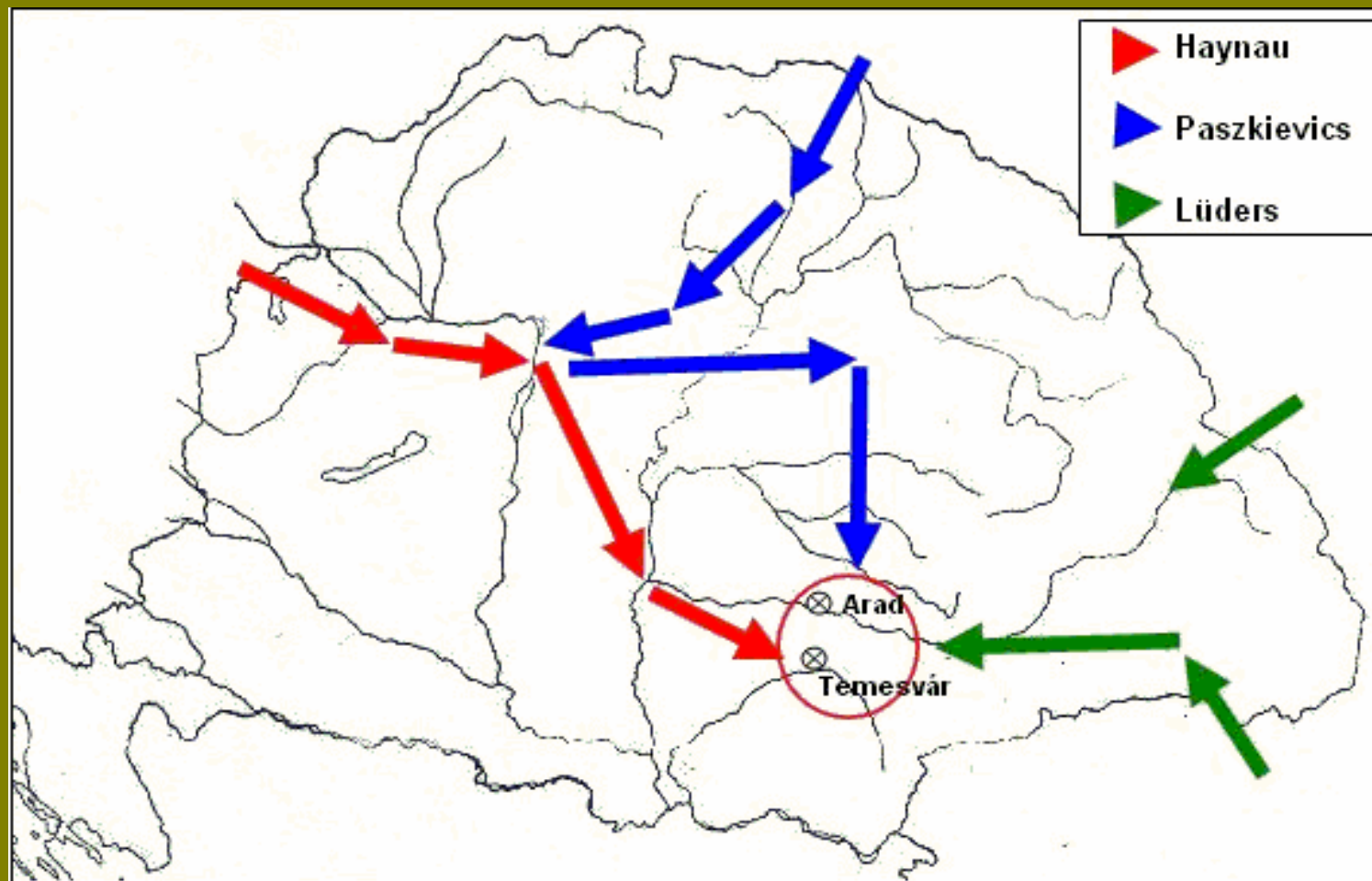
Orosz intervenció

Orosz intervenció

Az utolsó csaták

Vásárhelyi végjáték

Vetítés vége

Az 1849 júniusi orosz - osztrák intervenció seregek útvonalai

A Julius von Haynau, Ivan Fjodorovics Paszkievics és Alexandr Lüders seregei a térképen jelzett területre szorították a magyarokat. Itt zajlott a szabadságharc végső csatája, és az összeomlás.

Az utolsó csaták

Hibás haditerv:

A szegedi összevonás alapjaiban egy elhibázott döntés volt. A térségben nem voltak a védekezéshez megfelelő terepviszonyok, erős és jól védhető várak. Mindössze két dolog szólt mellette: távol esett a támadó seregektől, így a magyarok időt nyerhettek a döntő ütközetek előtt, és vereség esetén közel volt a menedéket jelentő török határ. Görgey ugyan 3 hétre elvonta az oroszokat a magyar főseregtől, de Váradra, majd Aradra érve már nem tudott beleszólni a végső csata kimenetelébe.

Utolsó csaták:

Erdélyben Bem József Segesvárnál, 1849 július 31-én szenvedte el az első megrázó vereségét a túlerőtől. Ebben a csatában tűnt el Petőfi Sándor honvéd őrnagy. Alig egy héttel később augusztus 6-án megmaradt erőit is szétverték (nagycsúri csata). Közben Haynau július 13-án bevonult Pestre, majd augusztus elsején Szeged alá ért. Kossuth és a kormány Aradra kellett hogy költözzön Dembinszky pedig a szőregi csatában augusztus 5-én nagy vereséget szenvedett. Kossuth utolsó terve az volt, hogy mindenkit Aradra von össze, ám Dembinszky a parancs ellenére délebbre, Temesvárra vonult. Ezzel megghiúsult a Görgey és Dembinszky vezette seregek egyesülése. Az utolsó nagy ütközetben a temesvári csatában a Bem József vezette magyar erők augusztus 9-én vereséget szenvedtek. Kossuth Görgeyre ruházta a hatalmat és elmenekült. Görgey pedig az immár értelmetlen harc helyett Világosnál augusztus 13-án letette a fegyvert az oroszok előtt!

Bemutakozás

A kezdetek 1848-ban

Támadó nemzetiség

Előkészületek

Vásárhely feladatai

Hadiesemények 48'

Kossuth Vá.helyen

Hadjáratok 49' -ben

A város részvétele

Orosz intervenció

Orosz intervenció

Az utolsó csaták

Vásárhelyi végjáték

Vetítés vége

Vásárhelyi végjáték

Bemutakozás

A kezdetek 1848-ban

Támadó nemzetiség

Előkészületek

Vásárhely feladatai

Hadiesemények 48'

Kossuth Vá.helyen

Hadjáratok 49' -ben

A város részvétele

Orosz intervenció

Orosz intervenció

Az utolsó csaták

Vásárhelyi végjáték

Vetítés vége

Hódmezővásárhely jelentősége a szabadságharc utolsó heteiben földrajzi fekvése miatt nőtt meg. Mivel Kossuth Szegedhez vonta vissza a főerőket és a kormányt illetve az országgyűlést is ide költöztette, így néhány napra Szeged közelsége miatt Vásárhely is felértékelődött.

A főereg és a kormányzat július 8 és augusztus 1 közt Szeged térségében tartózkodott. Majd 40 ezer katona állomásozott a városban, 17 ezer pedig körülötte. A hatalmas mennyiségű embertömeget jórészt Vásárhely etette: naponta 4 ezer kenyeret szállított át Szegedre.

A szőregi vereség után a seregek elhagyták a régiót. Vásárhelyre 1849 augusztus 3-án este 9 órakor Franz Schlik altábornagy serege vonult be. Minden házon fehér zászló lengett, a város behódolt – hisz tanult Csongrád sorsából, melyet július végén felgyújtottak a császáriak.

Értékelés:

Városunk hősiezen, sokszor erején felül teljesített történelmünk legjelentősebb harcában. Bár fontos csaták, mindent eldöntő haditervek, események, hősi megmozdulások nem történtek Vásárhelyen, a város mégis helyt állt: katonát, élelmet és fontos ellátmányt adott akkor, mikor kellett!

Bemutakozás

A kezdetek 1848-ban

Támadó nemzetiség

Előkészületek

Vásárhely feladatai

Hadiesemények 48'

Kossuth Vá.helyen

Hadjáratok 49' -ben

A város részvétele

Orosz intervenció

Orosz intervenció

Az utolsó csaták

Vásárhelyi végjáték

Vetítés vége

Köszönöm a figyelmet!